

še le se bo pri nas pričela nova neprenehljiva dôba blagostanja in slave.

Za tem pripoveduje, kako je lansko leto pri nekem „mladočesko“-političnem shodu predsednik Sladkovsky zbranim razkladal, da je vse, kar se je zgodilo pod imenom Palacky-a in Riegerja, samo na sebi slabo in pogubno, a to, kar sta hvalila in ukazala Sladkovsky in Gregr, je bilo le dobro in koristno. — Zato proč s Palacky-em in Riegerjem, živila Sladkovsky in Gregr! — Ali ni tako bilo vse tudi pri nas? Če zamenimo imena „Palacky in Rieger“ z „dr. Bleiweis in dr. Costa“ in imena „Sladkovsky in „Gregr“ z „dr. Vošnjak in Zarnik“, imamo pri nas isto podobo, kakor jo Palacky za Česko slika.

Palacky temu pristavi: Mislim, da sem s tem prišel do jedra, do edinega pravega vira in pričetka nesrečnega pričkanja med nami. — Naj bo v božjem imenu! Brž ko bodo ti gospodje narod naš osrečili, za Boga, tisti hip, še danes grem rad in z veseljem pod zemljo. Domoljubje bilo je do zdaj pri nas vselej še žrtev samega sebe; morda bo bolje, če se z njim kupčuje in dobiček dela.

Po vsem tem graja Palacky „mladočehe“, ker hodijo v deželni, v državni zbor pa ne, dasiravno so povsod isti nemci. Od Nemcev ni Čehom ničesar pričakovati, on sam se je le leta 1848 zarad njih zmotil, pričakuje od njih pravičnosti, in to je bila njegova edina politična zmota. Al pri Nemcu za Slovana ni pravice. Čemu bi tedaj Čehi hodili v deželni zbor, če ne morejo ničesar doseči?

Svojo razpravo konča Palacky s sledečimi stavki:

Edino nado stavim na to, da Avstrijska dinastija, tako tudi monarhija ne more obstati brez naroda Českega, da bi bili ti dve brez Čehov brez moči in se ne mogli nobeni resni nevarnosti, zlasti če bi prišla od zunaj, nasproti postaviti.

O tej stvari se ne more tako svobodno, kakor bi bila človeka volja, govoriti, a tu zadostujete po mojih mislih dve opombi: Če cesarstvo ne bo imelo niti volje niti moči, z nami ravnati po pravici, nam po vesti naši ne bo dolžnosti, da bi pomagali ohraniti ga. Drugo je, da znano pismo od 12. septembra 1871, čeravno je bilo brez vspeha, je vendar velike važnosti in da bi oni veliki pritisek, ki je naredil, da je postalo pismo le gola beseda, vdrugič težko kaj dosegel, če bi se še tako napenjal. Zato nam ni treba niti obupati, niti ravnati se po svetu onega Vestonja. *) Sploh pa je stal in stoji narod naš še do zdaj, kar se tiče narodnosti njegove, trdno ne po Avstriji, marveč po samem sebi; naj le še za naprej marljivejše nego do zdaj se lika in omikuje, duha čedalje više povzdiguje in jači, potem mu gotovo ne bo strahu pred nobenim polomom. Osodo si bo slednjič vendar-le sam odločil. — —

Te besede sivega očaka Českega so gotovo vredne, da se odmevajo po vseh slovanskih deželah, zlasti po vsem Slovenskem, kjer so razmere onim na Českem tako zelo podobne, da vse ono, kar Palacky očita in priporoča svojim rojakom, velja z malimi premembami tudi nam. Mislimo in pričakujemo, da ne bodo glas vpijočega v puščavi.

Beseda o plemstvu.

Menda ne bo brez koristi, ako se enkrat nepristranska beseda o plemstvu (žlahni gospôdi) spregov-

*) V bitvi s Tartari pri Olomuci je mučila Česka krdela huda žeja. Neki Vestonj jim je svetoval, naj se podajo Tartarom, češ, „v sužnosti jim vsaj vode ne bo manjkalo.“

vori, ker so zlasti pri nas pojmovi o tem stanu zelo zmedeni, deloma pristranski, deloma površni in nejasni.

Plemstvo je nekaj čisto naravnega, kajti nahajamo ga skoraj pri vseh narodih. Tudi mi Slovenci smo za svojega časa imeli narodno plemstvo; ko pa je Nemec podjarmil naše kraje, izginilo je domače plemstvo, in na njegovo mesto stopilo je nemško, ki brez spoznanja, brez srca in sočutja za naš narod gospodarilo je brezobzirno in trdo. Zato med našim narodom plemstvo ni na dobrem glasu; al naš narod, premalo podučen v tej sodbi ni objektivni, kajti on narodnega plemstva in njegove koristi ne pozna.

Na Nemškem je dolgo časa trajal boj med plemstvom in meščanstvom za prvaštvo, za nadvlado; kakor znano, zmagalo je meščanstvo. Od tega boja se datira sovraštvo nemškega meščanstva do plemstva; zato tudi sodba nemškega meščanstva ni nepristranska. Nemško meščanstvo skriva to sovraštvo pod krinko liberalnosti; pa na tej liberalnosti je le nekaj resničnega; meščanstvo obrekuje plemstvo najbolj zavoljo svoje nadvlade, liberalnosti nasproti kmečkemu in proti delavskemu stanu ne pozná. S tisto lakomnostjo, ki meščana v obče karakterizira, zavida višemu plemskemu in nižemu delavskemu in kmečkemu stanu vsak košček veljave, ki si ji je ta ali uni pribori. Ni toraj liberalnost toliko, ko lakomnost in zavist meščanska glavni vir tistega sovraštva do plemstva, ki se nam pridiguje iz Nemčije semkaj. Res jako slabo umejo tisti brati v človeških srcih, ki vira tega sovraštva ne poznajo in ki mislijo, da sovraštvo do plemstva morajo tudi med nas Slovence zanesti, ako hočejo biti „liberalni“. Po listih nemškega meščanstva oslepljeni in vneti za liberalizem, za naše ramere popolnoma neprikladen, nabijali so po komandi Zarnikovi in Vošnjakovi tudi slovenski „liberalci“ ob času volitve grofa Barbota plakate na wogle z napisom: „grofov ne volimo“; in še danes vemo, da mislijo naši liberalci Bog vedi kako dobro delo storiti, ako nasprotujejo celó majhnemu številu naših narodnih plemenitašev.

Mi nečemo s temi vrstami nobene nove združbe delati — vsaj je stare že preveč! — al predmet sam nas napeljuje na to, kajti „kožuh oprati, a ne razmočiti ga“, to ni mogoče.

Da pa pridemo nazaj do svojega predmeta, vprašajmo se najprvo: kakošen namen ima plemstvo v državi, v narodu?

Po našem mnenju je plemstvo v prvi vrsti poklicano, braniti narodom njihovo neodvisnost, politične pravice. Poglejmo na Ogersko; kaj bi bili Ogri ali prav za prav Madžari brez plemstva? Le narodno plemstvo, ponosno in svojemu narodu vdano, je rešilo Madžare pogube, in jih še sedaj po konci drži. Poljsko plemstvo je sicer mnogo zagrešilo na svojem narodu, al priznati se mora, da je vendar še njegov glavni steber.

(Konec prihodnjič.)

Spomini na deželne zbore.

Iz deželnega zbora Kranjskega.

Govor dr. J. Bleiweisa

v 12. večerni seji 12. maja t. l.

glede pogodbe, ki jo je vlada ponudila deželi Kranjski zavolj uravnave razmer med državo in med zemljiško-odveznim zakladom Kranjskim.

Zopet danes stojimo pred predmetom neizmerne važnosti za deželo našo. Treba je tedaj, da stvar tako prevdarimo, kakor mislimo, da bomo mogli odgovorni biti ljudstvu našemu, ki nas je poslalo v deželni zastop-

pridevnik z določno končnico, (to se vé da v slovenščini je razloček samó pri moškem spolu), torej: dolžni list (ne: dolžán list), izpovedni list, Beichtzettel, izpovedni dan, Beichttag (ne: izpoveden, še manj: izpoveden j dan), vozni list itd.

A ker pridevnik tu enkrat služi za izraz nekega pojma, rekel bi jaz dalje, da mora ta končnica ostati nespremenjena brez ozira, naj stoji kjer koli in za katero si bodi besedo; to je, jaz mislim, da se pravilno govori ne samo: ta krstni list, ampak tudi: en krstni list, in ne: en krsten list.

* * Zanimljiv je oddelek o brezpodmetnih stavkih (subjektlose Sätze), v katerih namreč ni povedano, kdo ali kaj zvršuje djanje z glagolom izraženo; na pr. grmí; skrbi me; kruha manjka, je manjkalo; samega je bilo pustiti na polji; konjem je zima bilo (= konje je zeblo); čas je bilo; škoda je bilo; sila ljudi je privrelo; pa tudi: silo ljudi je bilo; čedo svinj se je paslo; (po maloruskem pregovoru) polovina sveta skače, a polovina plače, pa tudi: polovino sveta skače (kaj da je bolje, nomin. ali akuz., tega knjiga ne določuje).

Pri trpni obliki s pomočjo povračavnega zaimka se ni dvoma, da predmet, na katerega se nanaša djanje, stoji v nominativu, torej: polje se obdeluje, njiva se orje. Ali Miklošič navaja nekaj primerov tudi iz drugih slovanskih jezikov, po katerih bi ta predmet — v trdivnem (to se vé da brezpodmetnem) stavku — smel stati v akuzativu, (če je pa stavek nikaven, v genetivu) prav tako, kakor naši primorski rojaki včasih pišejo, kar smo pa doslej sploh prištevali italijanizmom. Na pr.: Kmete se vidi na polji in se jih je videlo; srb. nit' se vidi neba ni oblaka; polj. kiedy się zna autora (wenn man den Autor kennt); kupuje się takie rzeczy (= kupujejo se take reči). (Dal. prih.)

Politične stvari.

Zdaj ni nobena skrivnost več, kaj Bismark s svojim kulturnim bojem proti Avstriji name-rava.

Glasovita Dunajska „Neue fr. Presse“, katera Bismarka kot svojega malika moli, je nedavno namere Bismarkove proti Avstriji in cilj in konec njegovega „kulturnega boja“ odkrila tako odkritosrčno, da ni dvombe več, da vse njegovo orožje je obrnjeno na to, da bi se Avstrija pokončala. Kar je Bismark s sv. pismom pod pazduho v zbornici gosposki le ugibati dal, to sta Pruski poročnik v Londonu grof Münster*) in pa „Neue fr. Presse“ na Dunaji popolnoma odkrila.

Cilj in konec kulturnega boja, strastnega „Kulturkampf“ je razdijati in pokončati Avstrijo. „Austria est delenda!“ — tako se glasi načelo Prusko že od Friderika II. Sedemletna vojska, Pruska politika izdajstva za časa Francoske republike, Napoleona I. in III., pri shodu na Dunaji in zboru v Frankobrodu dokazujejo to z jasnimi čini. Al ker je bila Pruska sama za-se preslaba, iskala je že vék časa družnikov ne le med Evropskimi vladami, marveč tudi v revoluciji, v protestantovščini in ozidnem pobratimstvu, celó v notranjih

*) Grof Münster je v Londonu tako-le govoril: „Vsaj veste, kako je bila Nemčija raztrgana in da je bilo treba stoletij, predno je mogla zopet okrevati in postati to, kar je zdaj: veliko protestantsko cesarstvo. Protestantsko cesarstvo je ono, česar mračnjaki v Rimu ne morejo trpeti... Sklepam z željo, da bi bili obe veliki protestantski moči za vse čase složni med sabo.“

deželah Avstrijskih. Leto 1866 bi o tem vedelo marsi-kaj povedati.

Bismark pozna zgodovino in bolno stran Avstrije bolje nego vsi liberalni in ustavoverni Avstrijanci. Zato mu je najprej znotraj razdretii to cesarstvo, da mu bo tudi od zunaj brez moči in otrpnjeno. Složna, navdušena, katoliška Avstrija bi lbila dandanes še v stanu tako trdno se postaviti in braniti, kakor je to storila za časa Marije Terezije nasproti Frideriku II. Zato se loti Bismark najprvo kultur nega boja ter ga skuša s pomočjo nemško-liberalne stranke, z žuganjem in zvi-jačnimi nasveti v Avstrijo presaditi. Res, kar je jo že efinstvo, kulturni boj pretelkega veka, s svojimi zavezniki, razsvetljenci, ozidnim pobratimstvom in židovi (judi) storilo, to ima v veči meri sedanji liberalni kulturni boj doseči.

Na poti pa mu je močnejša katoliška Avstrija, ki ima največi vpliv na vso katoliško Evropo in bi kot braniteljica cerkve, pribežališče in upanje vseh katoličanov sama bila v stanu po svoji imenitni mogočnosti, ponosnosti, moralni in tedaj politični veljavnosti tudi zdaj še protestantskemu cesarstvu Hohenzollerjev nepremagljiv jez postaviti in klicati mu: „Do tu, dalje ne!“

Ozidno pobratimstvo s svojim „Austria est delenda“ (ob tla z Avstrijo), da se zatare katoliška cerkev v Evropi in se more ustanoviti bogotajska občna republika, čuti resnico onih stavkov tako dobro, ko Bismark. Zato sta oba v zvezi pri enakem prizadevanji, namreč vpe-ljati v Avstrijo kulturni boj: ozidno pobratimstvo s svojim tihim delovanjem v motranjem cesarstvu, Bismark s silo, žuganjem in orožnim ropotom. „Neue fr. Presse“ je le prejasno razgrnila: „Cerkveno vprašanje je dandanes prvo v nemški politiki. Ono je nekak termometer, po katerem se dá meriti nagnjenost ali hudovoljnost, prijaznost ali sovražnost nemške vlade do sosednih držav.“

Zares, vsaka država, ki je v sebi versko razdjana, mora propasti. Tako je bilo vedno v zgodovini sveta, od grškega cesarstva počenšii do sedanjega časa. Še celó tedaj, ko so politične stranke kako deželo razde-vale, je ob času največe nevarnosti verska edinost in navdušenost napravila mir med strankami in jih otela sovražnika. Kjer se pa edinost vere razdere in navdušenost zaduši, zgine tudi domoljubje, zvestoba, žrtvovalnost in ono junaštvo v brambi, ki ima svojo močno korenino edino v veri.

Sijajno pa je po teh odkritosrčnih besedah v „N. fr. Pr.“ opravičena Avstrijska katoliška državopravna stranka. Ona se že leta in leta poteza z besedo in djanjem za politično spravo med deželami in narodi Avstrijskimi in za varstvo pravic in samostalnosti cerkve, tedaj za vse to, za kar se je od nekdaj potezala Avstrija kot mogočma katoliška država. Razrušenje in razdjanje njeno ne bi bilo bi nič drugega, ko neposredno pospeševanje pruskega kulturnega boja, tedaj zadnja in največa nesreča stare zgodovinske in katoliške Avstrije.

Beseda o plemstvu.

(Konec.)

Da je plemstvo varuh politične neodvisnosti narodov, nam potrdi kratko premišljevanje. Kmet se trudi v potu svojega obraza za bojni košček kruha, on ne najde časa in nima veselja, da bi se pečal s politiko, tudi si ne more dovoljne politične izobraženosti pridobiti; — meščan se mora priklanjati na desno in na levo ljudem, da kupujejo njegove obrtniške izdelke; — trgovec ima kupčijo v glavii; vesten in skrben trgovec

se ne more dosti z drugimi posli pečati; uradnik je odvisna reva; — duhovnik je sicer najmanj odvisen, a tudi njegov glavni posel ni politika, in ko se drzne braniti svoj narod, s katerim v najožji zvezi živi, kričijo mu nasprotniki na ušesa: „ti nimaš s politiko nič opraviti!“ in ta krik slišali smo celó iz slovenskih liberalnih ust! — Kdo nam potem še ostane? Edini plemič. On je toliko premožen, da mu ni treba delati v znoju svojega obraza, da mu ni treba vklanjati se komurkoli, da si zamore pridobiti politične znanosti, da najde čas in veselje, pečati se s politiko. Narodno plemstvo je pravi blagor za politično neodvisnost narodov. Da bi se Čehom ne bilo izneverilo mnogo plemstva, kako krepko bi danes stali! In da bi mi Slovenci imeli bogato in v resnici narodno plemstvo, koliko na boljem bi bili! Bog nam daj mnogo Cojzov in Barbotov! Se ve pa, da tako plemstvo, ki je narodu tuje, ki narod zaničuje, med katerim živi, to je kletstvo narodovo, in žalibog, naše plemstvo je večinoma te vrste! Naše plemstvo je bilo uničeno, in bore narod, kateremu se uniči plemstvo! Kakor čreda brez pastirjev se porazgubi, se pobija po skalah! Našli smo sicer narodove voditelje, izrastli so večidel iz kmečkega stanú. Pa berite njih životopise; koliko grenkosti in trpljenja je tam zapisanega! Z eno roko si mora pridelovati z velikimi težavami svoj vsakdanji kruhek, z drugo roko naj bi narod vodil in branil! Zavoljo revščine ne najde tistega zaupanja med ljudstvom, ki je voditelju potrebno; zavoljo politike mora zanemarjati svoje privatno gospodarstvo; nasprotniki mu izpodkopavajo tla; nima pristopa pri cesarskem dvoru, ne pri inostranih mogočnikih; nima denarja za potovanje, ne za aranžiranje političnih izjav. Koliko lože vse to bogati, neodvisni plemič opravi. Oj, krvava pot je, ki jo hodi reven prvak in voditelj ljudstva! Če se že advokatom in zdravnikom taka godi, kaj hočejo še le uradniki reči? Oni devljejo s politiko na vago svojo eksistenco! In koliko tudi koristi narodu taka velikodušna žrtev? Prav malo; vsaj si ubog uradnik ne more mnogo vpliva pri ljudstvu dobiti, ki gleda najprvo na imetje; en sam vdarec ga vrže na tla: ob službo djan mora skrbeti za svoj obstanek, in politika pojdi rakom žvižgat! Ali hočemo še dalje dokazovati? Menda ne bo več treba!

Jasno je tedaj, da národno plemstvo, bogato in čuteče s svojim narodom, najlože bojuje politične boje. Ni je toraj več bedarije od te, zametavati in sovražiti plemstvo sploh.

S tem pa nismo hoteli reči, da plemstvo ne more škodljivo postati, ako se napuha prevzame, in narod tlačí, namesto da ga brani. Vsi stanoví morajo delati vzajemno, in harmonično vsak na svojem mestu; le potem je narod srečen in živi pod krilom prave svobode.

Mnogovrstne novice.

* Čas sedanjega liberalizma je vsak dan poln samomorov. Ljudje se streljajo in zavdajajo si kakor muhe! 25. dne u. m. pa se je vstrelil v Heiligenkreuzu ne daleč od Dunaja občespoštovani mož — drugi vice-gouvernêr Dunajske narodne banke Ribař, katerega je ob vse svoje premoženje pripravila imenitna trgovska hiša Kloetta in Schwarz v Trstu, ki je na kant prišla in tudi njega, ker je veliko denarja pri njej naloženega imel, seboj potegnila. Predno se je vstrelil, je pisal svoji žlahti in svojim prijateljem, da je ob vse in da zato mu ni moč več živeti. Popoldne pred smrtjo je še v samostanski cerkvi v Heiligenkreuzu molil. En uradnik nesrečne Tržaške hiše se je pa v Trstu vstrelil.

* *Grozni potres v južni Ameriki* je mesto Cuouto (?) v novi Granadi tako razdjal, da le malo družin je moglo bežati; 5 družih mest pa je tudi hudo poškodovanih. Izmed 35000 prebivalcev nesrečnega okraja jih je 16000 smrt storilo.

* *Toče in ploh po vseh deželah* je nenavadno veliko. Ni skor dneva ta mesec, da ne bi se slišale žalostne take novice. Na Kranjskem je toča 9. dne t. m. strašno škodo naredila v več soseskah okraja Črnomaljskega, — 13., 14. in 15. dne t. m. pa v več soseskah Novomeškega in Postonjskega okraja. Ravno o teh dveh dneh, 13. in 14. dne t. m., je toča grozno škodo v več krajih gornjega in spodnjega Štajarskega napravila. 16. t. m. se je čez Gradec vlila huda ploha s točo. Neizmerno škodo je pa toča učinila v okolici Konjiški in Slovenje-Bistriški. Cesar je imenovanim nesrečnim krajem kar brž 2000 gld. podeliti ukazal.

Naši dopisi.

Iz Dunaja 16. junija. Z. — Ne vem, ali je „Novicam“ *) in njenim čitateljem znan ali neznan v Pragi izhajajoči nemški tednik pod naslovom „Nation — slavisch österreichisches Organ“, ki ga je izdajal in vredoval neki Lukeš osobito zato, da je propagando delal za mladočehizem in v blato vlekel staročeh. Doživel je ta tednik v vsem skupaj 78 listov, ves čas pa — kakor vrednik sam pravi — „se boril s strašnimi težavami in mukami“, dokler ni z 78. listom končal svojega življenja 9. dne u. m. Ker je jako interesanten tega časnika testament, čujte o njem nekaj malega. On nam razodeva, hotè ali nehotè, kako da o marsikaterem mladem časniku drug od drugega ne vé, ali vsaj se dela, da ne vé, da zajema iz studenca vladnega, to je, tistega skrivnega „fonda“, ki se „pressfond“ ali „dispositionsfond“ imenuje, pri katerem desna roka ne sme vedeti, kar stori leva. Sodelavec pri „Nation“ in intimni prijatelj njenega vrednika dr. Čeh (Zechy) je namreč gosp. Erb-a, c. kr. ministerskega svetnika, ki menda posreduje vladne subvencije dotičnim časnikom, prosil denarne podpore za svojega obupnega prijatelja („hilflosen Freund“) in res tudi 700 gld. dobil. To in še več drugega enacega je izvedel vrednik Lukeš, pa je izvedel tudi to, da vse to ni skrivnost drugim. Tako očitno kompromitiranega časnika tedaj ni hotel več izdajati, in to tem manj, ker je vredništvo bilo že skozi in skozi v denarnih stiskah. Oklicalo je tedaj kakor sem že gori vam poročal, da prestande „Nation“ z 78. listom, in prestande. Jaz se ne spuščam v kaj več, kakor v to, da sem Vam povedal, kako revno da životarijo zagovorniki mladočehov, in kedar konec vzamejo, kakošno umazano perilo da pride na dan. Tudi pri mladoslovenskih časnikih je bajè taka. — Da bi pa majhna množica naročnikov tednika „Nation“ škode ne trpela, je njen vrednik našel pomoč pri izdajatelju brošure, ki je ravnokar na Dunaji na svetlo prišla pod imenom „Action“; to brošuro dobivajo naročniki umrlega tednika za odškodovanje tako dolgo, da je pobotana njih naročnina. Al — kdo je izdajatelj te odškod-

*) Včasih nam je franko došel kak list tega tednika, pa vselej z Ljubljansko pošto marko. Kdo je bil tako „dobrotljiv“, da nam ga je pošiljal, nismo mogli uganiti; sodelili smo pa iz člankov staročehom sovražnih, da nam je dohajal iz tabora mladoslovenskega, ki je brž ko ne služil za mandatarja mladočehom. Taka je taktika mladoslovencev, da vsiljujejo svoje časnike bralcem brezplačno, pa so ob enem tudi postreščeki mladočehov. Vred.